

اسرائیل؛ تهدید هسته‌ای فرااموش شده

امیر حیدر محمودی

مقدمه

قرار دادن فناوری ساخت و تکثیر سلاحهای هسته‌ای اشاره نمود. امروزه خطر تولید و تکثیر این گونه تسلیحات بر هیچ کس پوشیده نبوده و جامعه بین‌المللی درخصوص جلوگیری از تولید و اشاعه تسلیحات هسته‌ای به یک اجماع نظر کلی دست یافته است.

از آنجایی که تاکنون سند معتبری درخصوص میزان توان هسته‌ای اسرائیل به سبب کارشناسی این رژیم در ارائه اطلاعات به نهادهای ذی‌ربط بین‌المللی منتشر نگردیده است، بررسیها و افشاگریها در این خصوص بیشتر شکلی ژورنالیستی و احساسی داشته و کمتر مبتنی بر مدارک مستدل بوده است. در این مقاله سعی بر این است تا به این سوالات پاسخ داده شود که

پس از پایان جنگ جهانی دوم و ادعای کشتار شش میلیون یهودی در طول این جنگ، اسرائیل تأسیس گردید. موجودیت این دولت همواره از سوی کشورهای منطقه‌ی خاورمیانه زیر سؤال بوده و عکس‌العملهایی در این خصوص از طرف دولتهای اسلامی و عربی صورت پذیرفته است. از سوی دیگر ابهاماتی درخصوص شکل‌گیری این رژیم و حمایتهای همه‌جانبه دول غربی به ویژه ایالات متحده از آن وجود داشته است از جمله این حمایتها می‌توان به کمکهای تسلیحاتی فراوانی اشاره کرد که به طرق گوناگون و تحت عناوین مختلف در اختیار این رژیم قرار گرفته است. از حمایتهای غرب می‌توان به در اختیار

آیا اسرائیل از تکنولوژی هسته‌ای بهره‌برداری می‌کند؟ و اینکه آیا فناوری تولید و تکثیر تسلیحات هسته‌ای را دارا می‌باشد و نیز آیا توان هسته‌ای این کشور می‌تواند برای جهان و به ویژه منطقه خاورمیانه خطرناک باشد. پاسخ به این سؤالات مسئله‌ای است که سعی گردیده تا در این مقاله به آنها پرداخته شود.

۱- فعالیتهای هسته‌ای اسرائیل از آغاز

به دنبال موجودیت یافتن رژیم اسرائیل در اواخر سال ۱۹۴۸ یک فیزیکیان یهودی فلسطینی الاصل به نام موشه سوردین (Moshe Sordin) که بر روی بررسی ساخت اولین رآکتور فرانسه کار می‌کرد به اسرائیل آمد تا در مورد آینده رآکتورهای هسته‌ای صحبت کند او در این سفر با نخست‌وزیر اسرائیل دیدار کرد این در حالی بود که اسرائیل در این سال حتی فاقد یک متخصص فیزیک هسته‌ای بود پیرو همین سفر نقشه‌برداری از وضعیت زمین در صحرای نقب طی سالهای ۵۱-۱۹۴۹ برای ارتقای دستیابی اسرائیل به مواد هسته‌ای صورت گرفت.^(۱)

از اوایل دهه ۵۰ گفتگوهای زیادی میان مقامات فرانسوی و اسرائیلی صورت پذیرفت و به دنبال این گفتگوها کمیسیون انرژی اسرائیل بر اساس طرحی الگوبرداری شده از فرانسه در سال ۱۹۵۲ تأسیس گردید. این در حالی بود که تأسیس این کمیسیون دو سال بعد این تاریخ آشکار گردید. علاوه بر این در ۸ دسامبر ۱۹۵۳ آیزنهاور رئیس‌جمهور ایالات متحده طی

«دیمونا»؛

تهدیدی در ژرفای تراژدی

در حالی که اسرائیل هرگز نپذیرفته است که دارای سلاح اتمی است، مع هذا کمتر کارشناس امور بین‌المللی است که آن کشور را در فهرست کشورهای دارای جنگ افزار هسته‌ای قرار ندهد. موضوع توانایی تسلیحات هسته‌ای اسرائیل بیش از هر برنامه دیگری در زمینه فناوری هسته‌ای در جهان، پنهان نگاه داشته شده است. برخلاف ایران و کره شمالی - دو کشوری که برنامه‌های هسته‌ای شان با واکنش روبه‌رو شده - اسرائیل هرگز پیمان منع گسترش سلاحهای هسته‌ای را امضا نکرده است. دولت‌ای کشور هیچ گاه اجازه بازرسی از تأسیسات خود را به ناظران سازمان ملل متحد در آژانس بین‌المللی نداده و سازمانهای بین‌المللی نیز هیچ گونه تحریمی علیه اسرائیل در نظر نمی‌گیرند.

از دهه ۱۹۶۰ که رآکتور هسته‌ای دیمونا در صحرای «نه گو» وارد مدار شد، میزان توانایی هسته‌ای اسرائیل موضوع تخمینهای جاسوسی غالباً نادرست و غیر دقیق بوده، اما این پرده پنهان‌کاری تنها یک بار در میانه‌ی دهه ۱۹۸۰ به کنار زده شد و آن هم هنگامی بود که مردخای وانونو- یکی از کارکنان سابق این تأسیسات - عکسها و اطلاعاتی را در مورد کلاهکهای هسته‌ای اسرائیل در اختیار روزنامه‌های انگلیس قرارداد.

←

شواهدی که وانونو در اختیار قرار داد، تخمینها درباره‌ی تعداد کلاهکهای هسته‌ای اسرائیل را از حدود صد کلاهک تا ۳۰۰ کلاهک بالا برد. (برای اینکه ملاکی برای مقایسه بدست بدهیم، باید به یاد بیاوریم که تصور می‌شود هند و پاکستان که جدیدترین اعضای باشگاه هسته‌ای به شمار می‌آیند، هر یک حدود بیست کلاهک هسته‌ای دارند). هیچ‌گونه شواهدی مبنی بر اینکه اسرائیل دست به آزمایشهای هسته‌ای زده باشد، وجود ندارد، اما به طرز گسترده‌ای ظن آن می‌رود که انفجار مشکوکی که در سال ۱۹۷۹ در جنوب اقیانوس هند انجام شد، حاصل آزمایش هسته‌ای مشترک اسرائیل و آفریقای جنوبی بوده باشد. (آفریقای جنوبی در دوران پس از تبعیض نژادی، برنامه گسترش جنگ‌افزارهای هسته‌ای خود را کنار گذاشت.)

اما اسرائیل چگونه، پادر این راه نهاد؟ کوتاه زمانی پس از تأسیس اسرائیل در سال ۱۹۴۸ اسرائیل به کسب جنگ‌افزار اتمی به عنوان یک عامل بازدارنده نهایی علاقمندی نشان داد. در سال ۱۹۵۲ کمیسیون انرژی اتمی اسرائیل تشکیل شد و بلافاصله همکاری نزدیک خود را با ارتش اسرائیل آغاز کرد. در سال ۱۹۵۳ روند استخراج اورانیوم از صحرای نه‌گو تکمیل شد و شیوه تازه‌ای برای استحصال آب سنگین ابداع گردید. به این ترتیب اسرائیل توانست تعدادی از مواد مهم هسته‌ای را خود، تولید کند.

در زمینه طراحی و ساخت راکتور، اسرائیل از کمکهای فرانسه برخوردار شد و در نهایت ساخت تأسیسات دیمونا در دهه ۱۹۵۰ آغاز گردید. اسرائیلیها این مجموعه را در موقعیتهای مختلف تحت عنوان کارخانه نساجی، ایستگاه کشاورزی و تأسیسات پژوهشی در زمینه ذوب فلزات معرفی می‌کردند. اما

نظقی در سازمان ملل از برنامه اتم در راه صلح خود سخن به میان آورد که ناقض سیاست ضد هسته‌ای آمریکا بود و در آن از فروش مواد هسته‌ای از سوی آن کشور خبر می‌داد به دنبال این موضوع، اسرائیل پس از ترکیه دومین کشوری بود که به طرح ابتکار اتم در راه صلح ملحق گردید در ۲۰ مارس ۱۹۵۷ اسرائیل قراردادی را برای ساخت یک راکتور کوچک تحقیقاتی از نوع استخرشنا در ناخال سورک به عنوان بخشی از برنامه اتم در راه صلح با ایالات متحده امضا کرد.^(۲)

همکاریهای اسرائیل و فرانسه همچنان رو به گسترش بوده طوری که در سوم اکتبر ۱۹۵۷ موافقت‌نامه دیمونا طی دو سری اسناد رسمی به امضا رسید این موافقت‌نامه به دو گروه از اسناد سیاسی و فنی تقسیم می‌شد. موافقت‌نامه سیاسی شکلی مبهم داشت و به وظایف قانونی طرفین مربوط می‌شد. نکته قابل توجه در این قرارداد این است که اسناد مربوط به آن هنوز محرمانه هستند. اتحاد فرانسه و اسرائیل به دلیل اینکه فرانسه منافع تاریخی در جهان عرب داشت یک اتحاد نامعمول بود.

این همکاری دلایل گوناگونی دارد. در دهه‌ی ۱۹۵۰ صنعت کوچک و جوان هسته‌ای فرانسه در جستجوی یک مشتری بزرگ بین‌المللی بود تا این فرصت را در اختیار فرانسه قرار دهد که به عنوان یک بازیگر هسته‌ای صلاحیت خود را به اثبات برساند. از طرف دیگر موقعیت ژئوپلیتیک اسرائیل و همکاری

این کشور در زمینه دادن اطلاعاتی درخصوص روابط مصر و شورشیان الجزایر به فرانسه این کشور را به فروش تکنولوژی هسته‌ای به اسرائیل ترغیب کرد و این معامله بین این دو کشور پروژه دیمونا را عملی ساخت روابط این دو کشور بنا بر دلایلی از اواخر دهه ۵۰ رو به سردی گراید عامل مؤثر در کاهش روابط اسرائیل و فرانسه انتخاب ژنرال دوگل به نخست‌وزیری فرانسه در سال ۱۹۵۸ و به دنبال آن ریاست جمهوری وی می‌باشد. به طوری که در ۱۳ می ۱۹۶۰ وزیر امور خارجه فرانسه به سفیر اسرائیل اعلام کرد که فرانسه تصمیم گرفته است مناسبات هسته‌ای خود را با اسرائیل قطع کند. در این خصوص فرانسه از اسرائیل سه تقاضا کرد که نشانگر تغییر سیاست فرانسه در مورد پروژه‌ی دیمونا می‌باشد اول اینکه اسرائیل بایستی دیمونا را از حالت محرمانه خارج کند و ماهیت صلح‌آمیز راکتور را اعلام نماید. دوم اینکه اسرائیل راکتور مربوطه را تحت بازرسی بین‌المللی احتمالاً بازرسی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی (IAEA) قرار دهد. نهایتاً اینکه فرانسه تأمین سوخت اورانیوم طبیعی راکتور را به پذیرش شرایط مذکور موکول کرد علی‌رغم اینکه فرانسه این شرایط را پیش روی اسرائیل قرار داد در عمل شرکت فرانسوی مسئول ساخت راکتور هیچ‌گونه دستوری برای توقف آن دریافت نکرد و کار آن تا بعد از مرحله‌ی راه‌اندازی در سال ۱۹۶۴ که راکتور به اسرائیلیها تحویل داده شد ادامه

سرانجام در سال ۱۹۶۰ داوید بن گوریون نخست‌وزیر وقت اسرائیل گفت که این مجموعه یک مرکز تحقیقات هسته‌ای است که با هدف‌های صلح‌آمیز فعالیت می‌کند. ایالات متحده آمریکا که از آغاز به جاه‌طلبی هسته‌ای اسرائیل ظنین بود در سال ۱۹۵۸ با استفاده از هواپیماهای جاسوسی «یو۲» از ساخته شدن دیمونا با خبر شد و نگرانی خود را بی‌سرو صدا ابراز کرد. طی دهه ۱۹۶۰ بازرسان آمریکایی چندین بار از تأسیسات دیمونا دیدن کردند اما نتوانستند دقیقاً متوجه آنچه در آن محل می‌گذشت بشوند.

سایت اینترنتی «امنیت جهانی» ادعا می‌کند که اسرائیلیها تا آنجا پیش رفتند که برای گمراه کردن آمریکاییها اتاقهای کنترل ساختگی ترتیب دادند و با ایجاد دیوارهایی دسترسی به بخشهایی از این تأسیسات را محدود کردند. با این حال، بازرسان اعلام کردند که در آن محل نه تحقیقات علمی انجام می‌شود و نه فعالیت هسته‌ای غیرنظامی در کار است که بتواند وجود چنان راکتور هسته‌ای عظیمی را توجیه کند. بنابراین، آنها گفتند که شواهدی در دست هست که اسرائیل یک برنامه ساخت بمب را دنبال می‌کند، اما آنها نتوانسته‌اند هیچ‌گونه مدرکی دال بر وجود فعالیت‌های مربوط به تولید جنگ‌افزار در آن محل پیدا کنند.

در سال ۱۹۶۸ سرانجام یک گزارش سازمان مرکزی اطلاعات آمریکا تأیید کرد که اسرائیل شروع به تولید جنگ‌افزارهای هسته‌ای کرده است. از این زمان به بعد، سالهای گمانه‌زنی درباره اندازه زرادخانه هسته‌ای اسرائیل آغاز شد. شیمون پروز نخست‌وزیر سابق اسرائیل گفت: «در بعضی زمینه‌ها حدی از رازداری باید رعایت شود. حلقه راز و رمز و سوء ظنی

←

که در اطراف این موضوع وجود دارد، سازنده است. چون نیروی بازدارندگی ما را تقویت می‌کند.»
در این حال، دیگر دولتهای خاورمیانه که بیشتر آنها از طرفداران قضیه فلسطین هستند، نگرانی عمیق خود را در مورد وجود یک برنامه توسعه جنگ افزارهای هسته‌ای در اسرائیل ابراز کرده‌اند. آنها آمریکا را به داشتن یک برخورد دوگانه در منطقه متهم می‌کنند. برخوردی که برنامه‌های تسلیحاتی اسرائیل را نادیده می‌گیرد و در عین حال، ایران، سوریه و عراق - پیش از جنگ - را مصرانه متهم می‌کند که سلاحهای کشتار جمعی در اختیار دارند و تهدیدی علیه صلح به شمار می‌آیند.

رئیس آژانس بین‌المللی انرژی اتمی اخیراً از اسرائیل خواسته است تا پیمان منع گسترش سلاحهای هسته‌ای را امضا کند و به منظور پیشبرد صلح در خاورمیانه، سلاحهای هسته‌ای خود را تسلیم کند. محمد البرادعی به روزنامه اسرائیلی هآرتص گفت که آژانس بین‌المللی انرژی اتمی فرض را بر این می‌گذارد که اسرائیل جنگ افزار هسته‌ای دارد، هرچند که هرگز به طور رسمی چنین موضوعی را تأیید نکرده است. او افزود: این اعتقاد اسرائیل که به خاطر در اختیار داشتن سلاح اتمی از ایمنی برخوردار است، نایجاست زیرا دیگر کشورهای خاورمیانه به خاطر همین موضوع احساس تهدید می‌کنند.

از دیدگاه کارشناسان مسائل استراتژیک، تأسیسات دیمونا، به خاطر قرارگرفتن در پرتش‌ترین منطقه جهان، تهدیدی فراتر از تراژدی برای مردم خاورمیانه تلقی می‌گردد.

از: منابع خارجی

یافت. (۳)

دومین تأمین‌کننده نیازهای هسته‌ای اسرائیل بعد از فرانسه را کشور نروژ در این دوره به خود اختصاص داده بود. در بین سالهای ۵۷-۱۹۵۶ شرکت نروژی نورسک هیدرو (Norsk Hydro) تنها تولیدکننده اروپایی آب سنگین تجارتي بود اسرائیل مذاکراتی را با نروژ جهت تهیه آب سنگین دیمونا صورت داد که در سال ۱۹۵۹ بالغ بر ۲۰ تن آب سنگین از آن کشور خریداری کرد. (۴)
بیشترین فشار خارجی بر روی برنامه‌های هسته‌ای اسرائیل از سوی ایالات متحده وارد می‌شد در ۲ دسامبر ۱۹۶۰ قبل از اینکه اسرائیل رسماً فعالیت‌های هسته‌ای خود را اعلام کند وزارت خارجه ایالات متحده از فعالیت‌های سری هسته‌ای اسرائیل پرده برداشت. این مسئله در ۱۶ دسامبر همان سال از طریق نیویورک تایمز به اطلاع افکار عمومی رسانده شد. ۵ روز بعد از این قضیه بن‌گوریون نخست‌وزیر اسرائیل در ۲۱ دسامبر اعلام کرد که اسرائیل یک راکتور ۲۴ مگاواتی برای اهداف صلح‌جویانه ساخته است. فشار ایالات متحده با پیروزی کندی در انتخابات ریاست جمهوری این کشور تشدید گردید و موجب شد که اسرائیل اجازه‌ی بازرسی‌های محدود را به بازرسان آمریکایی بدهد. مجموعاً در طول دهه ۶۰، هفت بار این بازرسی‌ها صورت گرفت که مدرکی درخصوص دستیابی به تسلیحات هسته‌ای به دست نیامد. (۵)
بازیدهای ایالات متحده از مجموعه دیمونا مانع از برنامه هسته‌ای اسرائیل نشدن و تنها

توانست ابهام و ناشفافی را در سیاست تسلیحات هسته‌ای اسرائیل تقویت کند و یا به عبارت دیگر می‌توان گفت که هدف بازرسها توقف برنامه‌های هسته‌ای اسرائیل نبود بلکه تشویق اسرائیل به این امر بود که آشکارا به یک کشور دارنده سلاح هسته‌ای تبدیل نشود و در نتیجه زنجیره‌ای از اشاعه تسلیحات هسته‌ای ایجاد نکند و این امر قوت بیشتری گرفت به صورتی که در سال ۱۹۷۰ اسرائیل از جانب ایالات متحده به صورت دو فاکتور به عنوان یک قدرت هسته‌ای شناخته شد.

در آستانه جنگ ۱۹۶۷ تقریباً تمام اجزای یک سلاح هسته‌ای ساخت اسرائیل آماده بود طبق منابع فرانسوی و آمریکایی جداسازی پلوتونیوم در مجموعه دیمونا از سال ۱۹۶۶ آغاز گردید. کار طراحی اولین سلاح هسته‌ای انفجاری ساخت اسرائیل حدوداً همان سال با موفقیت به اتمام رسید و موشک فرانسوی اسرائیلی MD-۶۲۰ در مرحله آزمایش قرار گرفت.^(۶)

در طول این سالها اسرائیل به طور کامل از امنیت تأسیسات هسته‌ای خود محافظت به عمل می‌آورد و مقامات این رژیم تلاش فراوانی برای مخفی نگه داشتن نیروگاههای هسته‌ای خود داشتند. به عنوان مثال در طول جنگ ۶ روزه اعراب با اسرائیل این رژیم یک جنگنده‌ی میراژ خود را بر فراز مجموعه دیمونا ساقط کرد و نیز یک هواپیمای خطوط هوایی لیبی را با ۱۰۴ مسافر در آسمان صحرای سینا منهدم نمود.^(۷)

نام این اسطوره‌ی وجدان را به خاطر بسپارید

مردخای وانونو، یهودی مراکشی تبار، در سال ۱۹۵۴ در مراکش متولد شد و در سال ۱۹۶۳ همراه با خانواده خود به اسرائیل مهاجرت کرد. وی در سال ۱۹۷۱ به ارتش پیوست و پس از خاتمه خدمت سربازی و گذراندن دوره آموزشی در تأسیسات دیمونا، به عنوان تکنیسین در این رآکتور، استخدام شد. وی به مدت نه سال به عنوان تکنیسین در این تأسیسات کار می‌کرد و در سال ۱۹۸۵ به منظور سفر به خاور دور از این شغل کناره گرفت مردخای وانونو علت کناره‌گیری خود را یاس در مورد سیاستهای اسرائیل اعلام کرد. وی پس از استعفا و خروج از اسرائیل، در سال ۱۹۸۵ به یک گروه مسیحی مخالف جنگ افزارهای هسته‌ای در استرالیا ملحق شد و هم زمان تغییر دین داد و به مسیحیت گروید. یکی از اعضای این گروه، وانونو را تشویق کرد تا به ندای وجدان خود پاسخ گوید و تصاویر و اطلاعات خود در مورد فعالیت‌های هسته‌ای اسرائیل را در اختیار جهانیان قرار دهد. در آن زمان، برخی از ناظران، بد بینانه گمان می‌بردند که مقامات اسرائیلی خود - با هدف هشدار به دشمنان این کشور - مردخای وانونو را به افشای اسرار هسته‌ای آن کشور ترغیب کرده‌اند و وی نیز ناخودآگاه به خواست آنان تن داده است؛ اما رویدادهای بعدی، بطلان این گمانه را ثابت کرد.

←

مردخای وانونوبه منظور تسلیم اطلاعات خود به هفته نامه بریتانیایی ساندی تایمز، عازم لندن شد. او در سال ۱۹۸۶ در مصاحبه‌ای با این هفته نامه، اطلاعات خود در مورد فعالیتهای اتمی اسرائیل در سایت اتمی دیمونا را همراه با تصاویری از تجهیزات تولید جنگ افزار هسته‌ای، انتشار داد و به این ترتیب، مدارکی در تأیید حدس و گمانهای موجود در مورد زرادخانه هسته‌ای اسرائیل در اختیار جهانیان قرار گرفت.

وانونو قبل از خاتمه کار خود در سایت هسته‌ای دیمونا، توانسته بود به طور مخفیانه از بخشهای مختلف این تأسیسات، (از جمله در بخش پردازش مواد رادیو اکتیو برای استفاده در تولید کلاهکهای اتمی)، دو حلقه عکس بگیرد. مأموران امنیتی اسرائیل، تله‌ای برای او فراهم کردند و با صحنه سازی و فریب (با اعلام اینکه حال همسر و مادرش در رم بسیار وخیم می باشد) وی را به آپارتمانی در رم کشاندند و پس از طناب پیچ کردن و بیهوش نمودن، او را با یک تابوت به اسرائیل منتقل ساختند. ظاهراً شیمون پرز، نخست وزیر وقت اسرائیل، به این دلیل دستور ربودن وی در رم (و نه در لندن) را صادر کرده بود که نمی خواست با اجرای چنین عملیاتی در لندن، باعث ناخرسندی دولت بریتانیا شود. در سال ۱۹۸۶، مردخای وانونو در یک دادگاه اسرائیلی محاکمه و به جرم افشای اسرار حیاتی دولت و خیانت به کشور، به هجده سال زندان محکوم شد و تامه آوریل سال ۲۰۰۴ در زندان بود.

سر انجام دوره زندان مردخای وانونو، دانشمند هسته‌ای اسرائیل، که هجده سال را به جرم افشای اسرار مربوط به فعالیتهای اتمی این کشور در زندان گذراند، روز چهارشنبه ۲۱ آوریل امسال، به پایان رسید و او کلیسای سنت جرج بیت المقدس را برای بیتوته کردن، انتخاب نمود. وانونو از زندان آزاد شد و بلافاصله

←

۲- فعالیتهای هسته‌ای اسرائیل از ۱۹۷۰ تا ۲۰۰۰

پس از گذشت دو دهه از موجودیت اسرائیل این رژیم توانست بحرانهایی را که با آنها دست به گریبان بود پشت سر گذارد و با پیروزی در جنگ با دول عرب موقعیت خود را تا حدودی تثبیت کرد به طوری که توانست با استفاده از شکاف به وجود آمده در میان دول عربی به برقراری رابطه با یکی از مهم ترین آنها یعنی مصر نائل آید. در زمینه توانمندی هسته‌ای نیز این رژیم توانست به موفقیتهایی دست پیدا کند. چنانچه پیش تر گفته شد ایالات متحده پس از هفت بار بازرسی از تسلیحات هسته‌ای اسرائیل بالاخره در سال ۱۹۷۰ ناچار به پذیرش اسرائیل به عنوان قدرت هسته‌ای به صورت دو فاکتو گردید و از آن پس هیچ فشاری مبنی بر بازرسی از این کشور به عمل نیاورد.

اسرائیل در این دوره همکاری خود را با کشورهای دیگر نیز گسترش داد که از آن جمله می توان به همکاریهای این کشور با دولت نژادپرست آفریقای جنوبی اشاره نمود از سال ۱۹۶۷ تا اواخر دهه ۱۹۸۰ اسرائیل به مقدار ۵۵۰ تن اورانیوم برای استفاده در نیروگاه دیمونا از آفریقای جنوبی خریداری کرد. از همان دوره شایعه شده است که این رژیم در سپتامبر ۱۹۷۹ بمب هسته‌ای را در اقیانوس هند آزمایش کرده است این در شرایطی بود که هیچ گونه مدرک معتبری برای تأیید این مسئله در دست نبوده و هیچ یک از مقامات دو کشور این قضیه را مورد

تأیید قرار نداده‌اند. اما آنچه مسلم می‌باشد همکاری هسته‌ای دو کشور به صورت گسترده ادامه داشته و اسرائیل کمکهای فراوانی را برای پیشرفت تکنولوژی هسته‌ای آفریقای جنوبی انجام داده است. این مسئله را وزیر دفاع آفریقای جنوبی طی مقاله‌ای در ۲۰ آوریل ۱۹۹۷ مورد تأیید قرار داده است.^(۸)

از دیگر سیاستهای هسته‌ای اسرائیل در این دوره می‌توان به مقابله با کشورهای منطقه که در صدد دستیابی به فناوری هسته‌ای هستند اشاره نمود. در این راستا در ۷ ژوئن ۱۹۸۱ هشت هواپیمای اسرائیلی از نوع اف - ۱۶ و اف - ۱۵ را کتور هسته‌ای عراق را در نزدیکی بغداد بمباران نموده و نابود ساختند. اگرچه اسرائیل سعی نمود این عمل خود را بر اساس ماده ۵۱ منشور ملل متحده توجیه کند و آن را دفاع از خود عنوان نماید. شورای امنیت سازمان ملل متحد این اقدام اسرائیل را عملی تجاوزکارانه شناخت و آن را محکوم کرد.^(۹) تهدیداتی را که اسرائیل برای از بین بردن تأسیسات هسته‌ای ایران می‌کند نیز در راستای همین استراتژی قرار می‌گیرد. به طوری که رئیس جمهور رژیم اسرائیل موشه کاتساف طی یک مصاحبه مدعی شده که اگر به ایران اجازه داده شود به استقلال هسته‌ای دست یابد وضعیت جهان بدتر خواهد شد، این اتهام چندین بار از طرف مقامات اسرائیل علیه ایران تکرار گردید از جمله وزیر جنگ اسرائیل با طرح ادعای تکراری حمایت ایران از تروریسم، طی اظهاراتی گفت: نباید به ایران اجازه

دولت اسرائیل بیانیه‌ای صادر کرد و گفت: مردخای وانونو که در ماه آوریل سال جاری و پس از هجده سال حبس به جرم افشای اسرار هسته‌ای اسرائیل و خیانت به کشور، از زندان آزاد شده، به دستور مقامات دولتی از برخی از حقوق اجتماعی از جمله حق سفر به خارج از کشور محروم است. دولت اسرائیل همچنین ادعا کرد که وی به دلیل آگاهی از فعالیت‌های هسته‌ای این کشور هنوز یک تهدید امنیتی تلقی می‌شود. محدودیت‌های اعلام شده وانونو چنین اعلام شد:

- ۱- ممنوعیت دریافت گذرنامه
 - ۲- محرومیت از خروج از اسرائیل به مدت یک سال
 - ۳- نیاز به کسب مجوز رسمی برای تماس با خارجیان
 - ۴- ممنوعیت تماس با سفارتخانه‌های خارجی در اسرائیل
 - ۵- ممنوعیت مصاحبه با رسانه‌ها
 - ۶- ممنوعیت حرف زدن درباره اسرار هسته‌ای اسرائیل
- دولت اسرائیل با صدور بیانیه‌ای دیگر اعلام کرد که مردخای وانونو اطلاعات سری در مورد مرکز هسته‌ای دیمونا را افشا کرده و هنوز هم اطلاعاتی در اختیار دارد که آنها را انتشار نداده است.

دولت اسرائیل بارها او را خائن خواند، اما وانونو پس از آزادی از زندان گفت که به عمل خود افتخار می‌کند، هر چند اطلاعات دیگری در مورد فعالیت‌های هسته‌ای این کشور در دست ندارد. وی از دولت اسرائیل خواست تا به بازرسان بین‌المللی اجازه دهد از سایت اتمی آن کشور در دیمونا بازدید کنند. آقای وانونو گفت که چندین سال از محکومیت خود را در زندان انفرادی سپری کرده و نحوه رفتار زندانبانان را خشن و وحشیانه توصیف کرد. به گفته این متخصص اتمی، علت بد رفتاری با وی در زندان، تغییر کیش و گرویدن او به مسیحیت بود.

←

هنوز چیزی از آزادی وانونو نگذشته بود که پیترو هونام خبرنگار ۶۰ ساله انگلیسی که برای ساخت یک فیلم مستند تلویزیونی درباره او، به این کشور سفر کرده بود، در بیت المقدس بازداشت شد. همسر وی گفت که آزادی پیترو هونام، مشروط به ترک فوری اسرائیل شد. خانم هونام گفت شوهر وی به جاسوسی در مورد برنامه‌های هسته‌ای اسرائیل متهم گردید. عاقبت این خبرنگار با وساطت دادستانی کل اسرائیل آزاد شد و هنگام آزاد شدن از بازداشت گفت که اسرائیل باید از اقدام خود شرمند باشد؛ وی در مدتی که در بازداشت مأموران امنیتی بوده در «سیاه چالی» با دیوارهای آغشته به مدفوع نگهداری می‌شده است. آقای هونام همان کسی است که پس از گفتگو با آقای وانونو در سال ۱۹۸۶ میلادی برای روزنامه ساندی تایمز گزارشی از جنگ‌افزارهای هسته‌ای اسرائیل تهیه کرد و جهان را متوجه خطر وحشتناک زرادخانه هسته‌ای اسرائیل نمود.

بار دیگر چه می‌کند این زمانه‌ی دون و ننگ آجین؟ اسرائیل بیش از این، آزادی وانونو را تحمل نتوانست کرد. او که محکومیت ۱۸ ساله را تحت فشارهای خشن مقامات اسرائیلی، سپری ساخته بود، در تاریخ پنج‌شنبه ۱۱ نوامبر ۲۰۰۴ (۲۱ آبان ۸۳) دستگیر و به سلول برده شد. مقامات امنیتی اسرائیل گفتند: او را دائماً در کلیسای سنت جرج زیر نظر داشته‌اند، اما نمی‌توانستند مطمئن باشند که او به مصاحبه‌های غیرمجاز با رسانه‌های خارجی، دست نزند. دستگیری مجدد وانونو، واکنش چندانی را در محافل انسان دوست غربی، در پی نداشت.

از: منابع خارجی

دستیابی به سلاح هسته داده شود^(۱۰) از مهم‌ترین وقایع در تاریخ هسته‌ای اسرائیل می‌توان به گزارش وانونو^(۱۱) اشاره کرد این گزارش در ۱۵ اکتبر ۱۹۸۶ در روزنامه ساندی تایمز در لندن به چاپ رسید که حاوی حدود ۶۰ قطعه عکس از مراکز هسته‌ای اسرائیل بود و توسعه سریع تسلیحات هسته‌ای را در این کشور نشان می‌داد. این گزارش شامل اطلاعاتی در خصوص ۲۰۰ بمب هسته‌ای با دستگاه‌های پیشرفته، بمب‌های نوترونی و کلاهک‌های قابل حمل با هواپیماهای اف - ۱۵ می‌شد. گزارش وانونو برای اولین بار از ابزارهای شکافنده پلوتونیوم پرده برداشت که قادر به تولید ۴۰ کیلوگرم در سال می‌باشد.^(۱۲)

علی‌رغم اینکه اسرائیل فعالیت هسته‌ای خود را همواره در حالت ابهام نگه داشته است، شورای امنیت سازمان ملل در پی صدور قطعنامه‌ای در محکومیت فعالیت‌های هسته‌ای عراق در سوم آوریل ۱۹۹۱ قطعنامه ۶۸۷ خود را در خصوص تسلیحات هسته‌ای اسرائیل صادر کرد که در آن به اسرائیل به عنوان تنها دارنده زرادخانه هسته‌ای اشاره گردیده است. شورای امنیت این قطعنامه خواستار این شده است که منطقه خاورمیانه باید عاری از هر گونه سلاح کشتار جمعی باشد و همه کشورهای منطقه در راستای منع گسترش این گونه سلاحها قدم بردارند.^(۱۳) در خصوص همکاری اسرائیل با بلوک غرب نیز شایان ذکر می‌باشد که ایالات متحده علی‌رغم مخالفتش با اشاعه تسلیحات هسته‌ای در مورد

از مصر، اسرائیل، اردن، لبنان و سوریه رالرزاند و پس از آن کشورهای عربی منطقه اعلام کردند که این لرزش ناشی از آزمایش بمب هسته‌ای در نیروگاه دیمونا می‌باشد و باید این نیروگاه تحت بازرسی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی قرار گیرد. اسرائیلیها با رد این ادعا عنوان کردند که با گذشت ۳۰ سال از عمر این نیروگاه دیگر نیازی به بازرسی نمی‌باشد.^(۱۶)

به‌عنوان آخرین مسئله قابل ذکر در این دوره می‌توان به نظرسنجی اشاره کرد که نشانگر میزان همراهی و پشتیبانی مردم از سیاستهای هسته‌ای حکومت این رژیم می‌باشد. در سال ۱۹۹۸ یک نظرسنجی افکار عمومی اسرائیل توسط مرکز مطالعات استراتژیک در دانشگاه تل‌آویو صورت گرفت که در آن ۹۲ درصد مردم بر این اعتقاد بودند که اسرائیل باید تسلیحات هسته‌ای خود را توسعه دهد، این میزان از سال ۱۹۸۷ که ۷۸ درصد بود افزایش چشمگیری را نشان می‌دهد. همچنین دو سوم مردم موافق این هستند که اسرائیل پایه تسلیحات هسته‌ای خود را مخفی نگه دارد. ۹۹ درصد معتقدند که اسرائیل بایستی از تسلیحات هسته‌ای اش در پاسخ به حملات هسته‌ای استفاده کند، درحالی که ۸۶ درصد بر حمایت از کاربرد تسلیحات هسته‌ای در برابر حملات سلاحهای بیولوژیکی یا شیمیایی تأکید دارند.^(۱۷)

در مجموع در این دوره تاریخی اسرائیل با دست بازتری به مسائل هسته‌ای خود پرداخت برای این مسئله می‌توان سه دلیل ارائه کرد، اول

اسرائیل سیاست دوگانه‌ای را در پیش گرفته است. از یک سو در سیاستهای اعلامی خود را مخالف دستیابی کشورهای غیر هسته‌ای به این تسلیحات معرفی می‌کند از طرف دیگر سیاستهایش در خصوص اسرائیل کاملاً سؤال برانگیز است و همواره اسرائیل را مورد حمایت همه جانبه خود قرار داده است به عنوان نمونه در ۳۱ اکتبر ۱۹۹۸ نخست وزیر نتانیاهو و کلینتون نخست وزیر آمریکا توافق نامه‌ای مبنی بر حمایت ایالات متحده از اسرائیل در برابر تهدیدات موشکی و سلاحهای کشتار جمعی منطقه‌ای امضاء کرده‌اند.^(۱۴)

سیاست اسرائیل در قبال شوروی سابق در هاله‌ای از ابهام بود و هیچ مدرکی تا فروپاشی شوروی سابق مبنی بر همکاری این دو کشور در دسترس نیست. بعد از فروپاشی این کشور، در می ۱۹۹۳ وزیر انرژی اسرائیل اعلام کرد در حال خرید رآکتور هسته‌ای از روسیه می‌باشد؛ این درشرایطی بود که اسرائیل از امضای معاهده منع تکثیر و گسترش سلاحهای هسته‌ای (NPT) طفره می‌رفت و حتی در این سال بر طبق یک گزارش، اسرائیل امضای این معاهده را مشروط به امضای ایران و عراق کرده بود.^(۱۵)

وجود ارتباط مستقیم بین فعالیتهای هسته‌ای اسرائیل و روند گفتگوهای صلح بین اعراب و اسرائیل از دیگر موضوعات حائز اهمیت می‌باشد. بدون تردید فعالیتهای هسته‌ای این کشور تأثیر زیادی بر روند گفتگوهای صلح گذاشته است، به طوری که در سال ۱۹۹۷ از زمین لرزه‌ای قسمتهایی

این کار را برای پیشبرد روند صلح در خاورمیانه بسیار سودمند تلقی کرده است،^(۱۹) اسرائیل از پیوستن به این معاهده ظفره می‌رود و از طرف دیگر اظهارات برخی از مقامات اسرائیلی مؤید دستیابی این کشور به تسلیحات هسته‌ای و یا حداقل به فناوری آن می‌باشد همچنان که شارون در یک سخنرانی عنوان می‌دارد: «هر چند که عربها ممکن است نفت داشته باشند اما یقیناً کبریت در دست ماست».^(۲۰) و یا در جای دیگر رئیس‌جمهوری سابق اسرائیل ایزروایزمن اشاره می‌کند: «جنگ بعدی اسرائیل با سلاحهای متعارف نخواهد بود».^(۲۱) اینها مسائلی است که قابل تأمل می‌باشند.

لازم به توضیح می‌باشد که آمار ارائه شده در جدول یک برآوردهای به عمل آمده توسط جدول یک - زرادخانه‌ی هسته‌ای اسرائیل^(۲۲)

سال	نوع تسلیحات و تعداد
۱۹۶۷	۱۳ بمب
۱۹۶۹	۵-۶ بمب، ۱۹ کیلوتنی
۱۹۷۳	۱۳ بمب، ۲۰ موشک هسته‌ای
۱۹۷۶	۱۰-۲۰ جنگ‌افزار هسته‌ای
۱۹۸۰	۲۰۰ بمب
۱۹۸۴	۱۲-۳۱ بمب اتمی
۱۹۸۵	۳۱ بمب پلوتونیومی و ۱۰ بمب اورانیومی
۱۹۸۶	۱۰۰ بمب هسته‌ای
۱۹۹۱	۱۰۰-۲۰۰ بمب فیسونی و بمب فوزیونی
۱۹۹۴	۲۰۰ بمب - ۱۰۰ جفت جنگ‌افزار نوع ER
۱۹۹۶	۶۴-۱۱۲ بمب با کلاهکهای ۵ کیلوگرمی
۱۹۹۷	۷۰-۸۰ جنگ‌افزار از دو نوع هسته‌ای حرارتی و هسته‌ای، ۹۰-۵۰ جنگ‌افزار پلوتونیومی

اینکه اسرائیل موجودیت خود را تا حدودی تثبیت کرده بود و دوم این که رژیم مسائل داخلی خود را سر و سامان داده بود، نهایتاً می‌توان به حمایت همه‌جانبه و بی‌دریغ غرب و در رأس آنها ایالات متحده اشاره کرد.

۳- فعالیت‌های هسته‌ای اسرائیل از ۲۰۰۰ به این سو

پس از گذشت حدوداً نیم قرن از فعالیت‌های هسته‌ای اسرائیل هنوز فعالیت‌های این کشور در هاله‌ای از ابهام قرار دارد و همچنان مراکز هسته‌ای خود را به روی بازرسی‌های بین‌المللی بسته نگه داشته است. اسرائیل در گروه کشورهای دارنده سلاح‌های هسته‌ای غیرعضو معاهده عدم تکثیر و گسترش سلاح‌های هسته‌ای قرار می‌گیرد و به صورت اختیاری و موردی به بازرسان آژانس بین‌المللی انرژی اتمی که بر اساس ماده ۳ معاهده ان‌پی‌تی مسئولیت نظارت و بازرسی را بر عهده دارد اجازه بازرسی می‌دهد این کار نیز بر طبق قرارداد ۶۶ که کاملاً اختیاری می‌باشد با آژانس صورت می‌گیرد این رژیم در گروه کشورهای هند و پاکستان که آزمایش هسته‌ای انجام داده‌اند قرار دارد.^(۱۸)

علی‌رغم اینکه جامعه بین‌المللی برای پیوستن اسرائیل به معاهده منع تکثیر و گسترش سلاح‌های هسته‌ای به اسرائیل فشار می‌آورد، به طوری که مدیر کل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی آقای محمدالبرادعی چندین بار از اسرائیل برای پیوستن به معاهده دعوت کرده است و

منابع مختلف می باشد، لکن هیچ گاه به صورت رسمی از طرف رژیم اسرائیل به آنها اشاره ای نکرده است.

فرجام

۱- بدون تردید اسرائیل یا یک کشور دارای سلاحهای هسته ای است یا اینکه فناوری تولید و آزمایش این گونه تسلیحات را در اختیار دارد. اصولاً اسرائیل به منظور مجوز ساختن خود به تمامی امکانات، در حال رقابت با استفاده از تمامی روشهای ممکن است این امر می تواند دلایل مختلفی داشته باشد که از آن جمله احساس خطر تهدید کننده ناشی از شعار: «ریختن اسرائیلیها به دریا به وسیله دشمنان عرب آن»^(۲۳) می باشد و تهدیداتی که کشورهای عربی و اسلامی منطقه این رژیم را می کنند که چندین جنگ رخ داده و حمله موشکی عراق در ۱۸ ژانویه ۱۹۹۱ نشانگر همین مسئله می باشد. دلیل دوم اینکه اسرائیل ماهیتاً یک رژیم توسعه طلب می باشد و این هدف خود را به انواع مختلف اثبات کرده است، از یک طرف تصرف سرزمینهای همسایگان خودش مؤید این مسئله می باشد و از طرف دیگر در بیانات رهبران اسرائیل این ادعا مشهود بوده و دیگر اینکه خود اسرائیلیها نیز در تفسیری که از پرچم رسمی خود ارائه می دهند. این مسئله را عنوان می کنند که دو نوار آبی حاشیه پرچم نشانگر دو رودخانه نیل و فرات می باشد و به وضوح اعلام می دارند که محدوده این دو رودخانه متعلق به اسرائیل

می باشد. بنابراین اسرائیل برای این که به این اهداف جامه عمل بپوشاند نیاز به ابزارهایی دارد که یکی از این ابزارها و شاید مهم ترین آنها دستیابی به تسلیحات هسته ای باشد.

۲- دکترین هسته ای اسرائیل با در نظر گرفتن سابقه آن و حوادثی که این کشور در زمینه توانمندی هسته ای پشت سر گذاشته است نشانگر نوعی ابهام است، دلیل اصلی این ابهام پیشگیری از ایجاد رقابت تسلیحاتی در منطقه می باشد، چرا که اگر اسرائیل به صورت علنی اعلام دارد که دارای بمب هسته ای است کشورهای دیگر منطقه نیز در مسیر دستیابی به این تسلیحات تلاش خواهند کرد و دلیل دیگر فشار افکار عمومی جهانیان در جهت محدود نمودن فعالیتهای هسته ای می باشد که در صورت آشکار بودن این گونه فعالیتهای مطمناً کشورهای غربی به خصوص ایالات متحده به طور کامل نمی توانند از اسرائیل حمایت کنند و جهانیان به سیاستهای دوگانه غرب در این زمینه پی می برند.

۳- نکته حائز اهمیت آنکه، بحث تأثیر فعالیتهای اسرائیل به امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران می باشد بدون تردید اسرائیل همواره تهدیدی علیه جمهوری اسلامی بوده و این هم در سیاستهای اعلامی جمهوری اسلامی و هم در سیاستهای اعمالی مشهود می باشد. با در نظر گرفتن این مسئله ذکر چند نکته حائز اهمیت است؛ اول اینکه معمولاً برای مبارزه با تهدید در وهله اول اقدام به شناخت آن کرده و پس از آن به مقابله با آن اقدام می نمایند؛ به قول شهید

7- Warner D. farr. Ibid.

8- See (<http://www.greenlett.org.au/back/2002/514/514/p18/htm>.)

9- See (<http://www.ssc.upenn.edn/polisci/psci150/modules/pro/case - study 2.htm>)

10- See (<http://www.isna.ir>)

۱۱- Mordechai Vanunu؛ وانونو از سال ۱۹۷۶ تا ۱۹۸۵ به عنوان یک تکنیسین در نیروگاه هسته‌ای دیمونا مشغول به کار بود در سال ۱۹۸۵ از کار اخراج گردید و به دنبال آن به استرالیا گریخت در آنجا بود که عکسهایی را از مراکز هسته‌ای سری اسرائیل در اختیار روزنامه انگلیسی ساندری تایمز قرار داد و پنج روز قبل از چاپ عکسهای مربوطه، در ایتالیا توسط سرویس اطلاعاتی اسرائیل ربوده و به اسرائیل منتقل گردید. او پس از محاکمه تا سال ۲۰۰۴ به زندان محکوم شد. شایان ذکر است که آقای وانونو در سال ۲۰۰۳ نامزد دریافت جایزه صلح نوبل بودند.

12- See, (<http://www.peaceheroes.com/mordechai vanunu/mvanunu bio2.htm>.)

13- See, (<http://student.CS.ucc.ie/cs1064/jabowan/Ipsc/php/db.php?aid = 1455>.)

14- See, (<http://cns.miis.edu/research/wmdme/isrl - moa.htm>)

15- Israeli foreign affairs, (nuking mosquitoes), VIx, No. 6-7; p. 5-7.

16- Abdulhay sayed. (the future of the Israeli nuclear force and the middle East peace process.), *security dialogue*, 1993; V.28. No.1: p. 31-48.

17- Asher Arian, (public opinion and nuclear weapons), *strategic Assessment*1 (october 1998), (<http://www.tan.ac.il/jssb/vinep3.html>.)

۱۸- در این بخش از جزوه درسی خلع سلاح و کنترل تسلیحات آقای سلطانیه نماینده سابق ایران در آژانس بین المللی انرژی اتمی در دانشکده روابط بین الملل وزارت امور خارجه استفاده شده است.

19- *bbc*. 23. 12. 2003.

20- Warner D.farr. *Ibid*.

21- *Ibid*.

۲۲- علی عبدالحمیدی، ابهام استراتژیک، روزنامه شرق، ۱۳۸۳/۷/۲۳، ص ۵

۲۳- تیموتی، گاردن، (چرا کشورها به دنبال سلاحهای هسته‌ای هستند)، ترجمه بیژن اسدی، فصلنامه مطالعات منطقه‌ای، سال چهارم، شماره ۳، ص ۱۰۷.

مطهری: «برای مبارزه با مارکسیسم باید آن را در دانشگاههای کشور تدریس کرد». این در شرایطی است که در داخل ایران هر کس بحث این رژیم را مطرح می کند به طرق مختلف از جمله به اتهام یهودی بودن و طرفدار سازش با اسرائیل از صحنه خارج می شود. برای خروج از این وضعیت باید از وارد نمودن بحث اسرائیل به نزاعهای گروهی و حزبی خودداری و با یک اجماع داخلی با این تهدید به مبارزه پرداخت. نکته دوم اینکه باید مؤسسه های علمی داخل کشور برای تحقیق و بررسی در این زمینه حمایت کردند تا از این طریق راه حل های علمی و منطقی را به منظور رویارویی با این تهدید ارائه داده و در جهت شناخت هر چه بیشتر اوضاع منطقه و جهان قدم برداشته شود و نهایت آنکه دستگاه دیپلماسی کشور به عنوان متولی اجرای سیاست خارجی هماهنگیها و اقدامات لازم در خصوص بحث یادشده به عمل آورد.

منابع

۱- کوهن، آونر، *اسرائیل و سلاحهای هسته‌ای*، ترجمه: رضا سعید محمدی، تهران، نشر دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی، صص ۳۷-۳۹.

۲- پیشین، صص ۹۵ و ۶۵ و ۴۶.

۳- پیشین، صص ۱۱۲-۷۸.

4- Warner. D.Farr, *Israel's nuclear weapons*, (<http://www.fas.org/nuke/guide/israel/nuke/farr.htm>)

5- *Israel's nuclear weapons program*, (<http://nuclear weaponarchive.org/Israel.html>)

۶- کوهن، آونر، پیشین، صص ۴۰۹.